

Lavinia Ienceanu (2023). *Metamorfoze și anamorfoze arhetipale în Asuntos de un hidalgo disoluto*

Suceava: Editura Universității „Ștefan cel Mare”, 524 p.

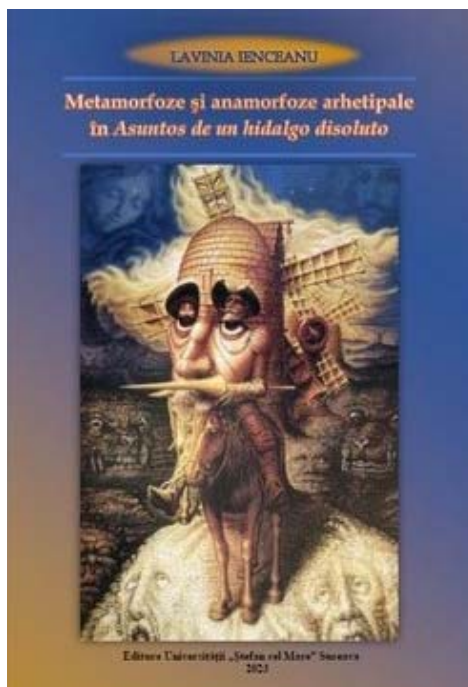
IOANA ALEXANDRA PAVĂL
 Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”
 din Iași
 paval.alexandraioana@yahoo.com

Studiul Laviniei Ienceanu reafirmă în circuitul criticii actuale o necesitate de a aduce în fața publicului cititor o operă nu doar glisând în jurul problematicii care face referire la explorările post-istorice (prezente din plin în abordările actuale, fie că vorbim despre literatură, artă, media, cinematografie ș.a.) și a resorturilor multiculturaliste, dar și printr-o lentilă critică *mitico-arhetipală*, care să reveleze și, mai ales, să restaureze un eșafodaj teoretic deschis finalmente spre (și pentru) înțelegerea textului. Pentru că autoarea pledează – se pare – pentru descoperirea unui palimpsest cu răbdare și abil exercițiu hermeneutic, devoalând treptat fiecare nivel de semnificație a textului.

Discursul său este convingător, mai cu seamă pentru că nu pierde din vedere lansarea unui dialog intertextual cu cititorul, care este astfel provocat să facă apel la propriul său univers cultural și să parcurgă paginile studiului cu așteptarea unui interes mereu susținut de calitatea argumentării. În acest sens, optează pentru mijloace de expresie ludice (în special în a doua parte a lucrării) care apropie cititorul de universul cărții lui Abad Faciolince.

Prezentarea multifățetată a romanului, prin decelarea structurilor de adâncime și de suprafață ale profilului dongasparian, este realizată de autoare în spiritul unui orizont interpretativ extrem de generos. Așa cum ne așteptam, demersul său necesită nu doar *descendere in profundum* din perspectivă comparatistă, cât și expunere metodică a conceptelor-cheie specifice mitologiei, mitocriticii, psihanalizei jungiene, hermeneuticii simbolurilor, imagologiei, istoriei mentalităților etc.: „Combinând cercetările longitudinale cu cele transversale, studiul corelațional care a stat la baza demersului nostru de critică mitico-arhetipală ne-a permis să analizăm în primul rând întreaga traiectorie a protagonistului, surprinzând în diacronie toate etapele sale biografice și în special evoluția sa ontogenetică, iar, pe de altă parte, ne-a permis să punem în oglindă tipologia dongaspariană cu celelalte arhetipuri vizate, facilitând inferența aspectelor principale ale fenomenului mitico-literar” (440).

Prima parte a volumului *Metamorfoze și anamorfoze arhetipale în Asuntos de un hidalgo disoluto* corespunde intenției de a oferi cititorului o imagine de ansamblu cu privire la principalele direcții

de cercetare, dar și a situații scriitorului columbian în linia generației „post-boom” hispano-americe. Este prezentată metoda de analiză a antropologului Gilbert Durand, aspecte care țin de arhetipologia culturală, mecanisme textuale care au stat la baza construcției romanului, cum e palimpsestul genettian, dar și opțiunea pentru reliefaarea unor aspecte considerate ca fiind de natură eschatopică, pe linia conceptuală propusă de Corin Braga: „Meandric, hibrid, ambiguu, ermetic, dar în același timp paradoxal de deschis spre interpretări, romanul, construit pe măsură ce *hidalgo*-ul columbian pare să se arunce în neant, frapează de la primul până la ultimul rând, devenind, în consecință un exemplu concludent de structură eschatopică. Mai mult decât atât, dacă facem abstracție pentru moment de fragmentele recreate prin intermediul pastişei, considerăm că romanul de debut al lui Abad Faciolince este unul cu un pregnant nucleu anarhetic potențat de însăși natura protagonistului [...]” (57).

Un excurs captivant în lumea cărții autorului columbian ne este oferit prin intermediul celei de-a doua părți (*Don Gaspar Medina Urdaneta – „rod târziu”, „floare a râului” și epitom timpuriu*), care reprezintă nu doar un studiu monografic dens al primului roman scris de Faciolince, ci și un model pluridisciplinar care conjugă itinerarii aparent contradictorii din științele umaniste, așa cum remarcase și profesorul Enrique Nogueras în prefață (14). Autoarea ne arată că ceea ce este perceput drept structură de suprafață implică existența unui fond mascat în chiar nucleul identitar, personajul prezentându-se inițial ca un *donquijote* atipic. Sub învelișul semnificativ al profilului lui Don Gaspar se află „un traseu antropologic ce reflectă emergența conștiinței de sine – individuale și colective – a unui Gaspar Medina Urdaneta demistificat și reinitiator, descentrat, dar centralizator” (441). În felul acesta, personajul își dezvoltă figurile sale mitice parcurgând, inclusiv textual, o traiectorie sinuoasă marcată de un *nostos*, la rândul său „brodat” cu multiple valențe „circumscrise unui *homo viator, homo ludens, homo artifex și eversor mundi*” (441), la care se adaugă „metamorfozele nietzscheene ale spiritului” (442). Autoarea observă că „identitatea mozaicată” a personajului este rezultatul unui proces anamorfotic. Prin urmare, este căutat unghiul de vedere potrivit care să scoată la iveală plurivalența eroului lui Héctor Abad Faciolince, iar „optica” preferată permite asimilarea, cu maturitate și simț critic disciplinar, unui inventar terminologic vast. În acest sens, se remarcă trimiterele la modelul alchimic propus de Carl Gustav Jung, pentru demonstrarea procesului de individuație, din subcapitolul dedicat arhetipului *Anima*. Astfel, în timp ce conținuturile psihice ale personajului Gaspar Medina Urdaneta sunt aduse la suprafață prin intermediul arhetipului feminin, călătoria sa literară va echivala cu „reîntregirea Sinelui”. Capitolul nuanțează și aportul adus personalității dongaspariene de fondul apolinic al Vechii Lumi, pe care autoarea îl pune sub lupa aceluiași eufemism arhetipal. În paginile acestui capitol suntem ghidați printr-o „pădure narativă” încărcată simbolic, pe care o descoperim datorită unei convingătoare analize ce reușește să pună în evidență felul în care este modelată identitatea personajului prin intermediul unor avataruri mitice antrenate de forța aceleiași Anima.

Finalul studiului ne aduce mai aproape de spațiul cultural românesc pentru că Lavinia Ienceanu găsește o inedită abordare a parcursului lui Don Gaspar prin prisma tendințelor de manifestare în chip catabasic și anabolic, concepte puse în evidență de Lucian Blaga în *Trilogia culturii*. Alături de conceptele amintite, dihotomia nietzscheană apolinic-dionisiac, viziunea extensivă a acesteia aparținând lui Ruth Benedict din *Patterns of Culture*, precum și „esențele culturale” analizate de Edward Said au făcut posibilă analiza valențelor identitare, autoarea punând, de asemenea, în evidență, „consonanțele și disonanțele picarești și candidiene”.

În cele din urmă, miza cărții rămâne „analiza exhaustivă a eșafodajului intertextual ce stă la baza romanului” (72), prin care *Asuntos de un hidalgo disoluto* impune în literatura hispano-

AIC

americană tipologia dongaspariană; în matricea unui *donquijote* tipic se dezvoltă prin fuziune, complementaritate și contrast, o „versiune restauratoare *sui generis*” (20) a prototipului cervantin, iar nu „o simplă subversiune de factură parodică a cavalerului rătăcitor spaniol” (19). Studiul Laviniei Ienceanu evidențiază faptul că multiplele chipuri ale operei lui Héctor Abad Faciolince rescriu un model atât în relație cu o istorie literară, cât și în termenii unei sensibilități marcate de imagotipuri.